

OPONENTSKÝ POSUDOK

na habilitačnú prácu
v odbore Odborová didaktika

Východiská a perspektívy výchovy charakteru v škole

Mgr. Štefánia Ferková, PhD.

Názov habilitačnej práce: **Východiská a perspektívy výchovy charakteru v škole**

Autorka habilitačnej práce: Mgr. Štefánia Ferková, PhD.

Študijný odbor: Odborová didaktika

Oponentka: prof. PhDr. Eva Gajdošová, PhD.

Pracovisko oponentky: Fakulta psychológie, Paneurópska vysoká škola v Bratislave

Mgr. Štefánia Ferková, PhD. predkladá svoju habilitačnú prácu **"Východiská a perspektívy výchovy charakteru v škole"** v odbore Odborová didaktika na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.

V centre pozornosti autorky a jej habilitačnej práce je rozvoj osobnosti žiaka s dôrazom na jeho morálny vývin prostredníctvom morálnej výchovy v školských podmienkach. Ako to deklaruje sama autorka hneď v úvode, „pri výchove a rozvoji osobnosti jednotlivca zaujímajú špecifické miesto vnútorné duchovné a morálne hodnoty a školy sa majú aktívne podieľať na formovaní morálne silných, čestných a empatických jednotlivcov.“

Oceňujem výber témy habilitačnej práce, ktorá je aktuálna, nosná, ťažisková ako pre spoločnosť, tak aj konkrétne pre výchovno-vzdelávací proces v materských, v základných a v stredných školách a smeruje k podpore duševného zdravia deti, dospelujúcich a mladých dospelých.

Je všeobecne známe, že len v tomto storočí, konkrétne v roku 2005 podporili členské štáty WHO - Európsky región Akčný plán pre duševné zdravie, čím deklarovalo podporu pozitívnemu duševnému zdraviu občanov v EÚ. A následne v tom istom roku Európska komisia vypracovala materiál Green Paper/Zelená kniha (2005), určený na podnietenie diskusie o možnom európskom prístupe k duševnému zdraviu svojich občanov. V materiáli sa prezentuje súčasná situácia v duševnom zdraví občanov v štátoch EÚ, ktorá nie je dobrá (tretina dospelých Európanom má najmenej jeden druh duševného ochorenia, dominuje depresia a úzkostné poruchy, rastie stres, šikanovanie, mobbing a suicidálne pokusy dospelých aj mládeže) a intenzívne sa hľadajú viaceré riešenia na efektívnu prevenciu a intervenciu v oblasti duševného zdravia, s dôrazom na sociálne a emocionálne zdravie. A morálna výchova a podpora a rozvoj duchovných a morálnych hodnôt patrí medzi výrazne efektívne riešenia.

Formálna úroveň dizertácie

Predkladaná habilitačná práca má 249 strán včítane literatúry a člení sa do 6 hlavných kapitol a 31 podkapitol (Konceptné rámce výchovy charakteru, Teoretické východiská výchovy charakteru, Súčasné prístupy, modely a programy výchovy charakteru, Analýza názorov učiteľov základných škôl na morálnu výchovu, Reflexia výsledkov výskumu v kontexte výchovy charakteru, Výzvy a perspektívy charakteru v slovenských školách).

Autorka sa pre spracovanie problematiky oprela takmer o 300 prameňov pedagogicko-psychologickej literatúry, z toho väčšina je zahraničných, čo skutočne oceňujem.

Odborná úroveň habilitačnej práce

Autorka sa v prvých troch kapitolách venuje teoretickému vymedzeniu výchovy charakteru a ponímaniu cností. V rámci teoretických východísk výchovy charakteru podáva na veľmi dobrej odbornej úrovni popis a analýzu teoretických konceptov morálneho vývinu človeka počnúc kognitívnym prístupom Piageta, Kohlbergovým modelom štádií morálneho usudzovania, Gilliganovej etiky starostlivosti, Lindovej dvojaspektovej teórie, Eisenbergovej teórie prosociálneho morálneho uvažovania, teórie sociálnych domén a napokon v závere kapitoly autorka podáva morálny vývin v perspektíve súčasnej psychológie. Tu zdôrazňuje, že morálka nie je iba „záležitosťou racionálneho uvažovania, ale úzko súvisí s emocionálnymi, sociálnymi a kultúrnymi faktormi“. V poslednej kapitole týkajúcej sa teoretických východísk habilitačnej práce prináša súčasné prístupy, modely a programy výchovy charakteru zamerané na myslenie, cítenie aj správanie a podrobnejšie charakterizuje 11 vybraných medzinárodných programov výchovy charakteru, z ktorých mnohé sa uplatňujú aj v našich školách, napr. Druhý krok, Zippiho kamaráti. Upozorňuje aj na slovenský preventívny program pracovníkov VÚDPAPu Cesta k emocionálnej zrelosti.

Štvrtá kapitola prináša analýzu názorov učiteľov základných škôl (N=371) z rôznych regiónov Slovenska na morálnu výchovu, získaných starostlivo pripraveným a realizovaným výskumom kvantitatívneho dizajnu s dotazníkom vlastnej konštrukcie. Autorku predovšetkým zaujímali názory učiteľov ZŠ na význam morálnej výchovy a jej uplatňovanie v školách, a tiež či učitelia absolvovali vzdelávanie v tejto oblasti. Učitelia svojimi odpoveďami potvrdili, že morálna výchova má pre edukáciu zásadný význam a zhodli sa, že morálka a morálne správanie sa má rozvíjať vo všetkých vyučovacích predmetoch, ale ako ďalej konštatujú, chýba im systematické vzdelávanie a metodické materiály k rozvíjaniu morálky. Komparácia so zahraničnými výsledkami výskumov ukázala obdobný trend aj v iných krajinách.

Celkove konštatujem, že habilitačná práca prináša mnoho dôležitých výsledkov ako pre vedu a výskum, tak aj prax, a kladie zároveň viacero závažných metodologických otázok pre ďalšie skúmanie predmetnej problematiky v budúcich výskumných projektoch.

Otázky do diskusie

1/ Kde autorka vidí možnosti multidisciplinárnej spolupráce pri riešení otázky morálnej výchovy v kontexte duševného zdravia?

2/ Ako by mohol byť obsahovo koncipovaný a štruktúrovaný preventívny program podpory a rozvoja morálneho usudzovania a morálneho správania u generácie Alfa v školách?

Záver

Starostlivé preštudovanie, posúdenie a zhodnotenie habilitačnej práce Mgr. Štefánie Ferkovej, PhD. **"Východiská a perspektívy výchovy charakteru v škole"** ma vedie k týmto záverom:

Habilitačná práca:

- nadväzuje na práce zahraničných aj slovenských odborníkov zaoberajúcich sa predmetnou problematikou a obohacuje slovenskú pedagogiku, odborovú didaktiku, ale aj psychológiu o nové aspekty a nové rozmery
- obsahuje autorkine tvorivé poznatky a skúsenosti v danej oblasti, ktoré potvrdzujú jej teoreticko-metodologickú ako aj odbornú-praktickú spôsobilosť v odbore
- má výraznú vedecko-výskumnú, ale aj aplikačnú hodnotu.

Konštatujem, že uchádzačka o titul „docenta“ má na svojom konte celý rad výskumných projektov – a to zahraničných aj domácich a jej aktivity na tomto medzinárodnom poli odbornej didaktiky a pedagogiky sú významné a intenzívne.

Konštatujem, že Mgr. Štefánia Ferková, PhD. smeruje k zrelej vedeckej a pedagogickej osobnosti s vynikajúcim renomé doma i v zahraničí a spĺňa požadované kritéria na získanie vedecko-pedagogického titulu „docent“ na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave.

Odporúčam, aby po úspešnom habilitačnom konaní a splnení všetkých vysokoškolskou legislatívou predpísaných podmienok bol Mgr. Štefánii Ferkovej, PhD. udelený akademický titul docent v študijnom odbore Odborová didaktika.

V Bratislave, 23.4.2026

prof. PhDr. Eva Gajdošová, PhD.
oponent